

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1967 ч.

ЯНВАРЬ

27

ПАТНИЦА

№ 23 (6660).

Өртөө 2 көп.

Н. В. Подгорныйның Римде чоруп турары

РИМ. СЭТА-ның тускай корреспонденттери А. Краснов биле Б. Лукинов оларның дачыдып турары боаза:
ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорныйның ийгилик хурда аалчы болуп чоруп турары «өмгөк хоорайның» кудумчуларында кызыл-ак-ногаан өңүг итали национал туткар-биле кожа кадым болгаш масканы кызыл туткар атка кирип турар. Совет-итали харызааларының бүгү...

туугунуң дургузунда Совет курунениң башчылары Итальяга алынарлык ол баштайгы алы-чорупту бүгү чорупта улут согузугады болдурун. Чурттуң паралаанга радиога болгаш телевидение Н. В. Подгорныйның Итальяда чоруп турары калбаа-биле чырыдып, бо алы-чоруп ийи хурттарында арамында найраачы харызаалары хөгжүдеринге чургула салымшыны болуру чыгынг чон дээрин демдегелер турар. Хундурут совет аалчының адмыга хой сапым чагаалар көп турар. Чагааларың авторлары табының болгаш делегей кады амыдамыга...

УЛУГ БАЙЫРЛАЛГА

Улуг байырлал — Октябрьның социалистик Улуг революциясының 50 чыл өю—хүн көлгөн туудун-на чокушулал өрар. Бүгү совет улус бодунуң алдарлы байырлалыңе чокушулал хун санын чаа-чаа тийелгелер-биле, амыл-херитер-биле, бестимен социалистик хүлүзгелер-биле демдегелер турар.

Октябрьның социалистик Улуг революциясының 50 чылыга белеткел дугайында СЭКП ТН-ның доктаалы амылчы чоннарның алдарлы байырлалга белеткениңиң политинг болгаш амыл-агыны умуру-дузанын айткан, кол угланышының болгаш утка-шынарын тодараткан база Октябрьның алдары дээш амылчы чоннарның идеяли, политинг болгаш күш-амылчы көдүрүшүнүн улам сорук кирип, чаа бедин демделче недүргөн. Юбилейге белеткелдер талазы-биле совет кижилерниң күзөл соруун, чүктүлүн ол доктаал бүрүн илереткен болгаш улам байлаштыр-кан.

СЭКП ТН-ның доктаалында Октябрь революциясының бүгү делегейге болгаш бистиң чуртувуска үнөлөө тегүлүг умуру-дузанын, улуг Ленинниң болгаш Коммунисттик партияның удуртучу болгаш организаци-кы ролюн, ам болуп байырлалдын Төрзүн чуртка болгаш бүгү депшигел-лиг киши төрелгелер, массаларың революциг кижиздилгезинге най-гамчык улуг умуру-дузанын оңалал демдегелээ. Зртин бежен чылдар-ның дургузунда бистиң Төрзүн чуртувустуң экономикада болгаш кул-турада, политикада болгаш идеологияда чедип алган өндүр улуг түңгел-дерин, келер үениң салгачыларыңа, хосталганын оруун шилип алган бүгү кижилерге өмгөк артар, улуг орун, мадырлыг чорук кылдыр көргүс-кен.

Октябрьның, В. И. Ленинниң улуг идеяларын, марксизм-ленинизмни пропагандалаары, Советтер чуртунда бежен чылдарда чедип алдынган тийелгелерин, оларның бүгү делегейге салдарын болгаш ачы-дузанын байырлалга белеткел үезинде киши бүрүзүңе чедир тайылбырлаан тура-ры эргежок чугула.

Октябрьның социалистик Улуг революциясының 50 чылы-биле хол-баштыр организастыг болгаш политинг амылды калбартып чорударын бүгү партия организациларыңа болгаш советтерге, проф-зиделдеринге, жомсомолга болгаш өскө-даа хой-ниити организациларыңа СЭКП ТН сүмелзэн. Акаа үндөлүзү, бистиң республиканың бүгү амылчы чоннары, партия, совет, профзидел, жомсомол организацилары улуг байырлалга белеткелди практиктинг хемчегелерин амылдап кылып турар. Бо чугула амыл киши бүрүзүн, коллектив бүрүзүн хаара тудуп турар.

Кол чүүл — шитирлеттинизин айттырларже кол кичээгенин мөөңзери болуп дээрзин барындаалаашыан, СЭКП-ниң XXIII съездини-ниң, беш чыл планының салган соругаларын күөөдеринче күштерин мобилизастап, амыл-херите бар чептерини дарык чайладарынче, бую-руңге чорудулганын улам сайзырангайыдарынче, элчеглиг сорулгалар-ны дүргөн шитирлээринче амылчы чоннарның күштерин угландыраары болуп.

Байырлалга алдар кылдыр беш чыл планының сорулгаларын хуусаа бетинде күөөдөр, пландан ажыр продукция бээр, өңч шынарын бедидер, экономикада, културада чаа чүүлдерин немей кирир дээш амылчы чон-нарның чүктүлүн, инициативанын деткир, социалистик чарышты калбар-тыр херек. Мааңа кол чүве болза күөстенип болуп боттук үнденирге даанган социалистик хүлүзгелерин, планнары амылдап кылыры, оларны күөөдеринге иштини курдалыларын эч угаарын амылгалары, намылгал-ны чурумун шыгы сагыны, чонун бот-идекейин амыл-херезиң калбар-тыраары болуп. Бо хүнерде байырлалга белеткелди барын бүгү черлерде ынчары чорудуп турар. Таңдыда «Коммунизмниң херели» колхозта парт-организация Улуг Октябрьның 50 чыл өюңгө белеткел дугайында айт-тырыңа СЭКП ТН-ның доктаалы-биле холбаштыр партия хуралыңа, өңч даразында бригадаларга, фермаларга, хойжулар хуралыңа чугаалашы-лаш, тодаргай хүлүзгелерин ап, хемчегелерин амылдап кылган. Агитатор-лар, лекторлар чон ортузунга тайылбыр амылчы калбартып турар.

Юбилейниң чылдың социалистик чарымыңа тийелкич болуп дээш шимчээштин Изылдың буюруңгелерин болгаш туугуларның аразын-да калбарган. Алгы завод, типография, автосепелге завод дээш өскө-даа буюруңге черлери бо чылдың он бир айларың планын байырлал хүнү-ңе чедир, чылдың—хуусаа бетинде күөөдөр дээш демисежип кирипкен.

Алдарың 50 чылга холбаштыр партияның политинг, агитас-масса-лыг болгаш кижиздилгез амылчы күштелдерин партия организацилары-ның чугула сорулгасы болуп. Мааңа идеология амылчы бүгү хевирле-ри — бесталарың, лекцияларың, илеткелдерин, яны-бүрү кеңештериң, хөчүн кижилер-биле умурамылгаларың болгаш өскелери-даа амылгал-ры чугула. Улуг байырлалга белеткелди хемчегелерин боттандырамыңа профзиделдерин, жомсомол организацилары болгаш өскө-даа хой-ниити организацилары организаци болгаш башкыларың болган турары чугула.

Октябрьның идеяларын, бистиң улuzuвустун чедикшиктерин пропагандалаарыңа, 50 чылдың юбилейин байырларыңа бистиң култура-чырыдышымын албан черлерин, чогаалдың организациларыңысы, бүгү ителлигенниң албан кол черин элзези турары чугааком. Мөөң умурунда оларның амыл-чорудулганын эч идеялекиндери, улам ханы утка-шынар-лыг болудары намылгызыңда-да артын умуру-дузалыг.

Совет эрге-чөгүрганың бежен чылы бүгү улuzuвустуң улуг байырлалы. Ол бистириниң киши бүрүзүңе, өг-бүлө, коллектив бүрүзүңге хамаарыла-гы болгаш зогим. СЭКП ТН-ның доктаалы бүгү эр, херезиң амылчы-нарны, кездэ амыл-ишчилерин, ителлигенниң, совет херезиңдерин, амылчылар алдарың бежен чылдың байырлалыңа төлөпиг умурамы-лыкче кыйгырган. Ынчангаш совет киши бүрүзү өг-бүлезинге-даа, кол-лективинге-даа планың, сорулгалың, хүлүзгелгиң белеткенип турар.

«Коммунистер, жомсомолчулар, бүгү амылчы чоннар боттарының тургузучу күш-амылы-биле чурттуң экономиктиг болгаш шериг күчүзүн улам ыңай көүүдөдөр, партияның Программасында болгаш СЭКП-ниң XXIII съездиниң шитирлелеринде тодараткан коммунист тургузуш-кунуң улуг планнарың амылгалар улам улуг энергия-биле боттандыраар, Октябрьның социалистик Улуг революциясының алдарың бежен чыл өмгө төлөпиг уткуур дээринге быжыр бүдүрелин СЭКП ТН Комитеди илерей-леп тур» деп доктаала чугаалаан. Партияның бо улуг идеялин ылап бадыткаар дээш политинг болгаш организаци амылчы калбартыры. Октябрьның социалистик Улуг революциясының 50 чылыга белеткел дугайында СЭКП ТН-ның доктаалын киши бүрүзүңе чедир тайылбырлаары партия организациларының ам үеде эч чугула сорулгаларының бирээзи болуп.

ССРЭ-ниң ДОСААФ пленуму хагдынган

Январь 25-те Москвага Армияда, Ужар чүдүге болгаш Флота дуа-ларарың Бүгү-өзүлө Эки-тура Нитилелениң Топ комитетиниң VII пленуму хагдынган.

Илеткелдер-даа база санаа бер-гендер-даа амылчы дуржулгазын созулук, массалык спорт марштал-ларың, совет улuzuвусту болгаш оң Чеповскиг Күштериниң революциг дайымы болгаш күш-амылчы ал-дарымы болгаш күш-амылчы ал-дарымы черлеринче амылчы чорударың планнарың амылчы. Революцияның хаматты дайымы болгаш Ада-чуртуң Улуг дайымы болгаш Ада-чуртуң кижиздилгези-биле умурамынчыларың организаста-уар дугайыңа база тугаалашыан. Ам болуп юбилейди байырлады — Совет курунениң 50 чыл өю күн-а-мылчы, массалык спорт амылчыга, амылчы Төрзүн чурттуң эконо-миктиг болгаш калгалап күчүзүн быжыгларынга, чурттуң хоорайла-рының болгаш көдүрүшүн амыл-чыларын шитир-патриотчу кижиз-дилгезин күштелдеринге чаа чаа чедикшинар-биле демдегелер дөп. СЭКП-ниң ДОСААФ ТН көб чылдын шериг-патриотчу органды-цияның бүгү кежигүнерин кыйгы-рып турар дээрин хүлээп алган доктаала чугаалап турар. 1967 чылдың ноябрь 7-ге чедир калгалап ителлигенниң бүгү өрө-дөпте организациларыңа болгаш клубтарыңа тураскал салбыралары тургузуш шитирлээ. Совет Эки-лелениң мадырларының, Социали-стик Күш-амылчы мадырларының болгаш алдарың бүгү үш черези-ниң орденниң эдилкелериниң — ДОСААФ-тың ол организацилары-ның болгаш кижиздилгезиниң аттары бо тураскал салбыралы-рыңа кирир. Пленумуң киржикчилери Армия-га, Ужар чүдүге болгаш Флота ду-заларының Бүгү-өзүлө Эки-тура Нитилелениң алдыгы съездини чылдырлар дугайында доктаалды база хүлээп алган. Съезд 1967 чыл-дың майда Москвага болур. Хуралдың түнөлүзүнде ВЛКСМ ТН-ның секретары А. Ю. Чеснавичус хүлүзүдө шитирлелерин болгаш «Ком-сомолга идекейди» амылчы эр-тө-чөрөк демдектерге ДОСААФ-тың хой болуп амылчыларын тывыс-кан.

Юбилейге алдар кылыр АМ-ДАА БУРУҢГААР

Чөөн-Кечикте «Чыраа-Бажи» совхозтуң Ах-Кая салбырының хой-жүзү, Тыва АССР-ниң алдарлы мал-чыны Донгак Седенте удурткан хой-жүз бригаданың 15 кодан хөкө А-

Кая, Элеиниң Хөвү ол ынчар кыш-тагалап турар. Төс коданга хойлар тулуктеп оол-дан эгелей берген. Бригадада нити-жүз-биле 836 хой төрөн, 841 баш

чаш мал менди алдыган. Бригада-ның кежигүнериниң хойжулар Ондар Кызыл-оол төрөн 184 хойдан 187, Кугулар Сарбаа 102 хойдан 182 база Монгуш Чүдүм 193 хой-дан ынча хураганы менди дөрүктү-рүп өстүрүшкөн, чаш малды хүн-чү-не немей ап турар.

Таарымчалыг болур

«Төс-Хем» совхозтуң механизатор-лары Совет эрге-чөгүрганың 50 чыл өю-нүң байырлалыга күш-амылчы белеткелериг ужурамып турарлар. Олар тракторлар септелгезин дозуур, өңч-биле кады чакы тарыла белет-келгезинге кокут машиналарын эки шынарың септеп турарлар.

Бүгү совет кижилер-биле бир дем-мей, юбилейиң чылда чептук макс-талды чедип алыр дээш бригаданың хойжулары төрүтү 100 хойдан ху-раган алырын 95-тен 105, бир баш-тан-на дүк алырын 2-ден 5 кг чедип

Бо чылда кокут машиналарының септелгезин хөвү тураларыңа сеп-тээрин шитирлээ. Ол чорук сеп-төө чогуру чүдүдериниң ыңай-баар сөөртүлгезинге артык үе-шактарың болгаш транспортчу чарыгдарын намынар. Ынчангаш ол часын тарылганы организастыг эрте эгелээ-

ринге база таарымчалыг. Совхозтуң механизаторлары кездэ амыл-агыт техникаларың септелгезин Совет Армияның хүлүзүге дозуур деп хүлээгени алган шалыгы амылдап турарлар.

БИСТИҢ УЛУУВУС

Хүн көлгөн тууду согуздалар хү-нү чокушулал өрар. Ол хунуң күш-а-мылчы чедикшиялар-биле дем-дегелээр дээш бистер. Бил-Хем рай-онунуң «Кызыл тараачын» колхозу-нун Кудук ферманың бөдүк мал-чынары арамыста социалистик чарышты калбартыш бис.

Мал чөмү чыл төчүзүңге чедир чөтүр. Чыңалганы, кой сула, си-ген, савык, концентраттыг болгаш минералдык чөмөрүн тургускай ра-цион буюулар доктаалы берип тур-ар бис. Ынчангаш бистиң мадаан малчының делеги күчүзүңгө күдүрүшкөн чөдө эки. Мадаан амыл-а-ладал амылчы ам-даа амылчы турган, немейде депи талазы-биле алган хүлүзгелериниң күөөдөрүн Совет эрге-чөгүрганың 50 чылыга бистиң белеткел болуп.

Кудукта алды чүс амыл баш амы-ил бола мал бар. Оларын бистер дөрт кодан кылдыр үзүп алган мал-дан турар бис. Артель баштаар те-ри бистиң амылчалыгымы, херек-ленин эки хандырып турар.

Мал чөмү чыл төчүзүңге чедир чөтүр. Чыңалганы, кой сула, си-ген, савык, концентраттыг болгаш минералдык чөмөрүн тургускай ра-цион буюулар доктаалы берип тур-ар бис. Ынчангаш бистиң мадаан малчының делеги күчүзүңгө күдүрүшкөн чөдө эки. Мадаан амыл-а-ладал амылчы ам-даа амылчы турган, немейде депи талазы-биле алган хүлүзгелериниң күөөдөрүн Совет эрге-чөгүрганың 50 чылыга бистиң белеткел болуп.

Ам азыл аштерин Я. Ян-Хуурак, Ш. Маады олар он эки көрүштүр-көн чедип ап турарлар.

Ам азыл аштерин Я. Ян-Хуурак, Ш. Маады олар он эки көрүштүр-көн чедип ап турарлар.

Н. БАЯН, кадарчы.

Н. БАЯН, кадарчы.

Таңды районда республиканың дүржүлө станция-ның септелге мастерказинда амылчы бо хүнүдө кайымшыкыңа Тус-түс чедер, септелкелер алдында чарыш калбарган. Селсари цехиниң амылчыларының аразында калбарган чарыштың бир өбүрүндө хоочун механизатор Михаил Афанасьевич Лукин чоруп турар. Оң бо амылчы станица ам 22 жыл ашкан. Ол Ада-чурт-туң Улуг дайымының чылдарында шимчеленген күш-а-мыл база кыр болгаш куручкан черлерин шимчелит алганы дээш медалдарын эдилкелчи. Бистиң чурттуң амыл-агының чедикшиктерин Москва хоорайда делегелезинге база чором.

СЭТА-ның дыңдады

«Космос-139» ужудуушкунда Черниц «Космос-139» дээр кызыл космос спутнигиң элчеглиг са-мыл үндүрүшкүнү 1967 чылдың январь 25-те Совет Экилеленге боттандыран.

1962 чылдың март 16-да СЭТА-ның чаралык программала дүүш-тур космос делегация шимчел-лик уругуларыңа херекти эр-тен аппараттарыңа спутникти иштинде тургускан.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединге соңулда талазы-биле Төп соңулда комиссиясында

МОСКВА. (СЭТА). Январь 25-те РСФСР-ниң Дээди Сөвединге чедга чымызың соңулдамың талазы-биле Төп соңулда комиссиясының бирги хуралы болган.

Хуралды амылчы тура Төп соңулда комиссиясының даргазы В. Н. Прохоровтуң демдегелээ: респу-бликада калбарган соңулда кампа-ниямы СЭКП-ниң XXIII съездиниң шитирлелерин, беш чылдың онал-дарларын күөөдөр дээш, бүгү амыл-чы чоннарның улуг байырлалы—Ок-тябрьның социалистик Улуг револю-циясының 50 чыл өю төлөпиг ут-куур дээр бүгү улuzuвустуң демисе-нин байдалында эртин турар. Төп соңулда комиссиясының сорулгалары доктаал чүве чугаалаан, иш Прохоров Конституцида доктаа-тылган совет соңулда системаның демократтыг принциптерин, «РСФСР-ниң Дээди Сөвединге соң-улда дугайында Дүрүңүт» негез-

делерин чайтымыш чожа сагымын ул кампания соңулда чоруп тураа хандырап ужурут дээрин демдегел-ээ.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединге бо чылдың март 12-ге болуп соңулда-мың белеткел болган ону эртир-дери-биле холбашкан айттырларын Төп соңулда комиссия чугаала-мын көргөн. Комиссия соңулда до-кументаларын РСФСР-ниң Дээди Сөвединге соңулда талазы-биле соңулда билеттенип ак өңүт бол-гаш 186х132 мм хемчылдыг кыз-лаар, РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң депутаттарыңа калдыктарын ре-зюмелер дугайында округ соңул-да комиссиясының протоколунуң, чусток болган округ соңулда ко-миссияларының бадылаанымың

протоколунуң, РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң депутаттын соңула дугайында ымылгалың хевирлери доктааткан.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединге соңулда талазы-биле соңулда комис-сияларының таймаларың хевир-лери болган соңулда харжааның хевирин хурала бадылаан.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң секретары С. Д. Орлов соңулдамы чорударыңа түдүрүп берген ачык херектериниң дугайын амылчылар, хурала чүве чугаалаан.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединге соңулда талазы-биле соңулда комис-сияларының мурунда тургузтуган соругаларын өй-шаар-ла чоп боттандырган талазы-биле бо-лупту сүмелерин ол чагаанда тайыл-бырлаан.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединге соңулда дугайында Дүрүңүт тек-стерин болган соңулда мурунуң өскө-даа литературамың соңулда кампанияның чедир чөтүр тираж-

ыт кылдыр парлаан болгаш чер-черге чорудуп берген дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Паралага комитетдин даргазының бирги ораалчымы В. С. Фомичевтиң дыңдады.

Төп соңулда комиссия мөдө кылдыр хүл-ээп алган. Комиссия эртелек чүгү-дө сапым калган болган соңулда документтериниң банклары-биле соңулда намылгалың хандырган дугайында айттырымы көргөн.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединге соңулда талазы-биле соңулда комис-сияларының мурунда тургузтуган соругаларын өй-шаар-ла чоп боттандырган талазы-биле бо-лупту сүмелерин ол чагаанда тайыл-бырлаан.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединге соңулда талазы-биле соңулда комис-сияларының мурунда тургузтуган соругаларын өй-шаар-ла чоп боттандырган талазы-биле бо-лупту сүмелерин ол чагаанда тайыл-бырлаан.

Төп соңулда комиссияның хура-лынга төс флюидун министр В. Г. Балаев, чамдык тө албан чер-лериниң удуртучулары, паралага, радио болгаш телевидение төлөле-чилери киришкен.

ТЫВА АССР-НИҢ АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СӨВЕДИНГЕ СОҢУЛДА ТАЛАЗЫ-БИЛЕ КЫЗЫЛ ХООРАЙНЫҢ СОҢУЛДА КОМИССИЯНЫҢ БАДЫЛААР ДУГАЙЫНДА

«Тыва АССР-ниң амылчы чоннар депутаттарының район, хоорай, кездэ болгаш суур Советтеринге соңулда дугайында Дүрүңүт» 34 болгаш 35 чүдүлдеринге үндөлүзүн, амылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Сөвединге соңулда талазы-биле Кызыл хоорайның соңулда комиссиясы хой-ниити орга-низациларының болгаш амылчы чоннар нитилелдериниң даразында төлөлекчилери составтыг кылдыр бадылаар.

Соңулда комиссиясының даргазы Ильян Иван Александрович—Кызыл хоорайның коммунисттик организа-циясында.

Соңулда комиссиясының дарга-зының ораалчымы Чоуды Марат Шойдунович—чурт үлестүрү болган амылчы хандырыла буюрулгезиниң амылчыларының Профес-сионал экилелениң област комитет-динде.

Соңулда комиссиясының секретары Гилтомова Раиса Степановна—а-мылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Сөвединиң күөс-куну-нүч болган кидистериниң амыл-чыларында.

Соңулда комиссиясының кежи-гүнери:

Григорьев Василий Александрович—№ 2 автоажыл-агының амылчы-лары пилжер-техниктиг амылчы-чылары болган албан-хаакчыларында.

Антонов Ерофей Минеич—элбө-рүзүлүк амылчылары, пилжер-техниктиг амылчылары болган албан-хаакчыларында.

Черемин Анатолий Иванович—республика эмиссезиниң медицина амылчыларында.

Лопсаң Зыяра Николаевна—көдө профессионал-техниктиг үндө-лөп башчылары болган сүрүзүл-дерида.

Адренко Александра Оюновна—Күрүне банкымың республика конторазының амылчыларында.

Сайгу Галина Тавчаевна—амыл-чы хандырылганың хоорай ком-бинатының амылчылары, пилжер-техниктиг амылчылары болган албан-хаакчыларында.

Долганна Айфиса Захаровна—«Коммутуда» септелге-тууд эр-гелениң амылчылары, пилжер-

техниктиг амылчылары болган албан-хаакчыларында.

Воевова Евгения Павловна—№ 48 тууд эртелевиниң амылчылары, пилжер-техниктиг амылчылары болган албан-хаакчыларында.

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазы Б. ДОЛГАННА.

Тыва АССР-ниң амылчы чоннар депутаттарының районнар Советтеринге соңулда талазы-биле районнарның соңулда комиссияларын бадылаар дугайында

«Тыва АССР-ниң амылчы чоннар депутаттарының район, хоорай, кездэ болгаш суур Советтеринге соңулда дугайында Дүрүңүт» 26 болгаш 27 чүдүлдеринге үндөлүзүн, амылчы чоннар депутаттарының районнар Советтеринге соңулда талазы-биле районнарның соңулда комиссиялары хой-ниити органи-зацияларының болгаш амылчы чоннар нитилелдериниң даразында төлөлекчилери составтыг кылдыр бадылаар.

Амылчы чоннар депутаттарының Бай-Тайга район Сөвединге соңулда талазы-биле районнуң соңулда ко-миссиясы

Соңулда комиссиясының дарга-зы Гюльюн Таиса Савичевна—Бай Тайга районнуң коммунисттик орга-низацияда

Соңулда комиссиясының дарга-зының ораалчымы Ховамыг Сергеевич—Дондукович—районуң сак киди-стин амылчыларының коллектив-динде.

Соңулда комиссиясының секретары Чамбыл Дырыла Салчаконна—районуң херектелкелер нитилел-иниң амылчыларында болган ал-бан-хаакчыларында.

Соңулда комиссиясының кежи-гүнери:

Оржак Кою-оол Доржуевич—Бүгү-өзүлөдө Коммунисттик Амыл-чыларының Ленички Экилелениң Бай-Тайга район организациында.

Мадыр-оол Светлана Хертековна—район эмиссезиниң амылчы-ларының профессионал организа-циясында.

Журалев Алексей Павлович—көдө амыл-агының Бай-Тайга бү-

дүрүлгө эртелевиниң амылчылары-ның коллективинде.

Соңулда комиссиясының дарга-зының ораалчымы Чичаан-оол Андрей Кочукович—«Тувабест» комбин

Чемпионнун аалында

КЫШКЫ КОДАН

Өөрөдилге, семинар

ШУПУТУУ СОНУУРГАЛДЫГ

«Өн» союздун Малиновкада бригадала партия организаци...

Партия организацианын секретары пропагандист Михаил Херлуг...

Школянык дымчыларындан коммунист Анна Санчай, Мария Бугалдай...

С. ХӨЛДҮГБЕЙ, аге политшколянык дымчылары.

УШ ЛЕКЦИЯ

СЭНП-ниң Улуг-Хем районо партиа эге организациларының секретарыларының бир хунуң семинарын эртин чылдан бээр ай санында организастап келген.

Севлуг элечегил семинар үш лекция номчуттуган. Ам болур севлугда мамиланын хөл-баштыр партиа организациларының совургаларының дугайын Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң оргилдициниң эргелекчи эш Кошкиаров, Улусчу контролға дуулаар бөлүктөрүнүн амыл-чоруулгазын районунуң улусчу контрол комитетиниң дэргазы эш Доржу-Сунба, хөрсөмүрөк чөвүлдөргө амылынга партианы удурутуга дугайын районком хөрсөмүрөк ортууруга амыл чорудар илдициниң эргелекчи эш Норбу чугаалаан.

О. ТАВАА.

Кажан үнерил?

Улуг-Хем районда «Х Улуг хураал» колхозта партия, комсомол организациларының органы «Малчы» деп хана солун чаа чыл соонда чагысча хана кеткен үнөөр. Аваа солунуң үнөр үнөт бөтөргө колхозчулар билир, ыңчанган бастыр, бир кезек кижилер, хана солун кайда чөөр дөөр клубка-даа, колхоз контролынга-даа чорувтас. Солун үнөөр.

«Малчы» деп хана солунуң үндүрүш клуб эргелекчи эш Чүлдүч-Сүрүн-даа, комсомол организацианың секретары эш Арчаор-даа, партия комитетиниң секретары эш Лураат-даа болоайын турары таарышпаа.

М. МЕНДОТ.

Сунуп баткан Шамбалыгың уну кышкы алышкың кирген, мурдайд-ла оюңуң апарган чыдар. Дөмөк черден топтап көрүп турарга, оң иштиң өрү өксөк машина оруу дыйлайым чоктай берген. Оз-60 талада ейларда сараттаан, хөлөңгөн саваннар ояп берген тургулаар.

Кара-Чош-Дар дээр бедик кокагар баарында кыштаг бөрөаны мураттан-на илден: ийи чурттага бажыны, бир өг, хой, хураган калжарлары, сараттай овалал каан ситен, саван. Оз аал-воданың дөмкөсөрүн алаптал көрө бөөрө-ле, совет кижиниң ажалышкы хөрсөңиң ийи мурыйа каракка, уран-шевер чүвө дег, көсүтүп келер.

Ак эңчек дег дөм-дөски чыдар ханы, мында шевер хөл-беле ширтек шыкша сымал каан: хураган мында алыр талазы-биле республиканың 1966 чылда чемпиону Куулар Дамы-Серенин мадап турар бир нолан 600 баш төрүүр хойлары Шамбалыгың «хураган дугу ак эңчөндө ширтек сыры» турары өл чүвө-дир. Оз хун колан хой кыштагың муртуу талазында, ары чарыкта чалбакта оттап чөрдөр. Маана,

ол ажал-иштиң аалдым коданыңа келген, оң элдери-биле чугаалашкан «Шамбалык кышкы ыр-жымда шыкша, баажыланым чытса-даа, кижилер оңу амыратпайн, оң эртинге байлаан өмөкөл, сөөкөлөп алыр дөм, хөлөңдөп, дүвүретишпаан-дыр» дөрсөңгө кижиниң-ла бүүрөй бөөр.

Чүе төрүүр хойга онааштыр 123 хураган алаш, республиканың ийги чемпиону ат алыр малчы ханы моон үнөр ужуруг деп кым-даа мурунда дидим бодаваан турган бөөр. ыңчаарга ол, өске бугу малчы коданнарга шыкша, маада баа бөөр болур турган болгаш болган-даа. Оз таарылга, «аас-кежик» өвөс, чүт-күлдүг күш-ажылдым, кызымак чоруктуң, хой чылдыг дуржулганы түңнөлдүр. Куулар Дамы-Серенин ам 18 чыл хире мал мадап келгенин чугаалаарга-ла, чүвө—чүс чөвөр үш хураган, бирөөдөн 2 кг 700 грамм дук — хойу тыва уксаалыг хойдан канчап алдынганы билдингир-дир.

Шынап-ла. Дугар Дагдыевна Куулар хойну кадарып, ажаарыңга ашаа Дамы-Серен биле бир дөмөй ажылдашышаан, хой төрүй бөөрге, хураган доруктурарының чымшыгы ижин чыл бүрүдө бөдүнүң холунга ап келген. Бөдү уулу сакманчык бөлүп ажылдашышаан, немей келген сакманчыктериниң ажылын башкаар, сүмө кадар. Чамык анымак, дуржулга чок кижилерни өөредип-даа келген. Хураган хой алдымын турар болганда, ийиствөр хой баа хой. Ийис хураганары менди доруктурары, өмүрери эң-не берге, ыңчанган Дугар Дагдыевна оларны бөдүңгө түшү алыр. Чүдө өргөк чылмын бөзүн 206 хураганны бөдүңгө алаш, бүрүн менди доруктурган.

Дуржулгалыг хойжу хураган алдырыңга мергежидиг, шыңчы дуулаакчылардыг. Олар дөргө хойжу-биле кады эвөөш өвөс чыл дуржулгада хураган дөм демисежин келген сакманчыктер Лора Сендел, Тарак Ондар, Куулар Орустым дөм өскөлдө-да. Бөт-таркымы өөредип алганы, кады ажылдап келгени ол дуржулгалыг сакманчыктери-биле бо кыжын баш кады ажылдаар деп дугуржуш алганар.

Кедереп турган чыккылама соок чымчаш кыны берген. Оон-биле кады малчы кижиниң сөзүң база серген келер. ыңчал-жалок дуржулгалыг, чакар малчы, кара салгыштыг кыштын, сөөктү айымдын бичил-даа кады

рун бөзөн. Хой кажааны чылмы-латтыган, чыркы четир. Хураган кажааны мурунда чагыс турган, дуулаакчыны-биле демисе-жик чугаалады. Бир кажааны туткам, гүктөп, алеткалап алган. Хойнуң кужу-даа семис, мал-

Утпас. Хойжу бо өг-бүдө баа-ла мыдыг: каныг-даа берге байдал болса — амаа шитингир удуру-ламынга бөзөн: бөдүңүң кезип алганы 7 тонна поган ситен, 4 тонна концентрат, хөрсөңгө бүрүн четир савак кыштага бугу...

чыннарың чугаалажыры дег, бөзөн мыйлабай, кодада 50 хой төрөн, оларны хураганары менди, семис-чагай дорукту турар, чап хураганары ажаал өстүреринге мергежип берген. Хандывалым огуу Александр эртен чылмын кодан хой хураан калды, кадарым эгезен. Анымак кадарыңдыг хонун күш-деңгизден эки. Совет эрге-чагырганың бөзөн чыл болур узу байыраалыңга бөзөн кылдыр чүе баш төрүүр хойга онааштыр 95 хураган, хойдан-на 2 кг

КАМНАЛГА ДЭЭШ ДЕМИСЕЛ

Улуг Октябрың 50 чылын төлөтүп уткуур дөм бугу удузду күш-ажылың болжондо киришкен Кызылдың № 2 автоажыл-агымын камналга чоруну шыңгыш сагыңыр дөм куеженишкениңг ажалдан турар. Эртен чылмын бистин коллективниң СЭНП-ниң автомобиль болгаш ЧАЭФ-иң орук министрствөтүнүн болгаш ВДСС-тиң аралымын кылар-чаар материалдар камналгалың кон-күртүңгө үшкү чери эвөөш. Баштайгы чедикшиң бисти улам сорук кириген. ыңчанган бистин организациалыкта материалдар камнаар дөм чүну кыла турарымы дугайын чугаалакый-дыр мен.

№ 2 АТА дөргө Тыва автоөргө-ледий системасында ол улу кол-лективтерниң бирөөш. Бистин ажал-агымын савосвалдыр өрүдө болгаш уаестуру бугурудгелер турду чүдүл материалдарың, хөмүр дашты сөөртүн турарлар. Ол машиналар карьердерге барып, орук-чири багыт чердеп-лаа чө-рүп турарын айтылган. ыңчал-лаа бистин «чөвөчүлөрүмүс ма-шина дугуларын камнаар талазы-биле кызымак ажалдаанар. Автоажыл-агында дугуш саан 30 муң километр орук эртер орун-га, 39 муң километр эртер турар. ыңчанган чыл дугурунда 379 дугулу камнап алыр арга тымылган.

Бистин АТА-да, өске ажал-агыларда шыкша, Ярославльда, Омскиде, Красноярскиде заводтарга кылган дугулар бар. ыңчаар-га бистин чөвөчүлөрүмүс дугу-нуң ажалдаар хуусааны канчап уаестып ап турарлармы? Организа-цилга келген дугу бүрүң үчөт-ка ап, оңу ажалдап эгелер бөөрө контролдан турар. Дугулуң даштынга тускай дугулары кыл-дыр, оң үчөт дептергежиң кы-дыр. Аваа ол дугулуң чөкө ки-лометр орук эртер септелгө киргенни, ким септонни кийр би-жири. Оз бугу ажалды резнаа ажалгалымын техник В. М. Дво-глагова дайгарал келген. Авто-транспорт шүтүмүңгә хей чылда ажалдан келген болгаш Варвара Михайловна дугулуң профилак-

тиктиң көрүдөсүн тургузу чөрдү-рүңгө чөвөчүлөрүмүс өөредип, көсүк чедикшиңнериң чедип ал-ган.

Камныг бөдүрүңгө бугу коллек-тивти чачтыкчылары дөргө ажалда уурмак-даа чүдөдери эскерип, оңу өдөргө өөредир-дир. Бирги болгаш ийги техник-көрүдөсүн шүшкөн шүтүм-нарынга дугуларың схема бугу-лар бажылгап турган, оларда урелен чериң бар, чөгүн мык төдөрлөр. Ол шыкша автомобиль-лериң ректе үнөр мурунда хы-нап турар. Бир өвөс дугула би-чиң үтөр чылтып, өрүдүлгүл берилген болса, оңу резна бы-жык хайындырар чөкө чөрдүр. Ол нехте дуржулгалыг ажалын И. Марьясов бугу технологуг чо-рудулганың хайгарачыңын, ба-карчыңың.

Ажылгалы кирген дугулуң эки ажаары — оң ажалдаар хуу-сааны уаалыр. Дугулуң ажал-даарыңга салдар чедирер бедир-лериң, агрегаттарың баа тургу-чу эки ажаары чугула. Бо дерекке эки түңкөдиг болган чөвөчүлө-рүмүс моральдыг, материалдыг дөңгөчөңиң чедирерне кичөө-лөңиң угаандыгар. Чөвөчүлөр П. Селезнев, А. Могильников, П. Барнаков дөм өскөлдө-да дугу камнаар талазы-биле хей дур-жулганы мөөнөп алганар. А дугулуң ажалын, байдалын ты-нап турар инженер-техниктиг ажалдакчыларың ажалын мате-риалдыг тала-биле деткип турары ажалга эки салдарың чедирген.

«Ажыл-херекти чөгөдөкчылар-ның болгаш чарыкчыларың киришкениң шүтүлүмүр. Олар дугу түлдүр ийи постун, ман-жеттер кылдыр электробедканы, автокаваты чарытп, сайыра-гайжыктынар.

Ийги автоажыл-агының кол-лектив чедикшиңге доктавайы, оңу улам күшөдериң соруга-дыг. Октябрың бөзөн чылмыга чедир 300 комплект дугулуң кам-нап алганы олар хулоңгөңер.

С. КРАСНОПЕРОВ, № 2 АТА-да гарж эргелекчи.

Найралдың ништелелдер эвилелиниң ийиш конференциязы

Даштыны чурттар-биле найралдың болгаш культуруг харылааның Совет ништелелдер эвилелиниң ийги бугу-зеиле конференциязы январь 25-те Ирендиң театрында амыттыган. Бугу эвилелешкен ре-спубликаларың, чурттуң дыка хей хоорайларының хей-ништиниң тө-лөзлери оң ажалында кириш турар.

Конференцияның президиумунда — найрал ништелелдериниң актив-чилери, эвилелдиң республикалар организациларының удуруткучлары, күрүнө ажалдакчылары, бугурудгениң чарыкчылары, эртенниң болгаш культуруң төлөзлөкчери.

Ийги арын

Дөстөөктүн малчынар

РСФСР-ниң, Тыва АССР-ниң Дө-дү Советтеринге болгаш чер-чер Со-веттеринге сонуга хуну күш-ажыл-кы чедикшиңнер-биле уткуур дөм Улуг-Хем районунуң «Күш-ажылдыг хөстүү» колхозунуң Ийги-Хем бригаданың Дөстөөктө хой-жулары мадык кыптаалаашкыны-че кол кичөөңейи салган.

Нитиңиң малын кыштан оңу-менди ажаар, мадык чаш төңү чедир чокка камнап алыр өрүдү-га-биле кадарылар социалдыг ча-рыкты калбартап. Бригаданың ко-дан бүрүдү оодаашкың кидиң тууак, чаа төртүтүнгө хураганар менди алдымын турар. Чаа төртүтүң-гө хураганары хураан алыр, амы-ранер, доруга бергенериң ажаал чөмчөрдөр, дөм кадарчылар, сак-манчыктер бичи-даа чай чок.

Бригаданың баа бир мурнак хойжуу Донган Салчымын кода-нында 250 хой оодаан, оларның 224 хурааны эки дорукту турар. Ка-дарчың калдым сакманчык, уру-лары угады берген, оң дуулаакчы-лары болуп ажалдап турарлар. Ка-

дан бүрүдү оодаашкың кидиң тууак, чаа төртүтүнгө хураганар менди алдымын турар. Чаа төртүтүң-гө хураганары хураан алыр, амы-ранер, доруга бергенериң ажаал чөмчөрдөр, дөм кадарчылар, сак-манчыктер бичи-даа чай чок.

Бригаданың баа бир мурнак хойжуу Донган Салчымын кода-нында 250 хой оодаан, оларның 224 хурааны эки дорукту турар. Ка-дарчың калдым сакманчык, уру-лары угады берген, оң дуулаакчы-лары болуп ажалдап турарлар. Ка-

дан бүрүдү оодаашкың кидиң тууак, чаа төртүтүнгө хураганар менди алдымын турар. Чаа төртүтүң-гө хураганары хураан алыр, амы-ранер, доруга бергенериң ажаал чөмчөрдөр, дөм кадарчылар, сак-манчыктер бичи-даа чай чок.

дан бүрүдү оодаашкың кидиң тууак, чаа төртүтүнгө хураганар менди алдымын турар. Чаа төртүтүң-гө хураганары хураан алыр, амы-ранер, доруга бергенериң ажаал чөмчөрдөр, дөм кадарчылар, сак-манчыктер бичи-даа чай чок.

дан бүрүдү оодаашкың кидиң тууак, чаа төртүтүнгө хураганар менди алдымын турар. Чаа төртүтүң-гө хураганары хураан алыр, амы-ранер, доруга бергенериң ажаал чөмчөрдөр, дөм кадарчылар, сак-манчыктер бичи-даа чай чок.

дан бүрүдү оодаашкың кидиң тууак, чаа төртүтүнгө хураганар менди алдымын турар. Чаа төртүтүң-гө хураганары хураан алыр, амы-ранер, доруга бергенериң ажаал чөмчөрдөр, дөм кадарчылар, сак-манчыктер бичи-даа чай чок.

НЕГЕЛДЕ ЧӨПТҮГ

«Совет Россия» колхозтуң Арты-Узун сүт-бараан фермазы тургу-тугандан бөөр оң чыл болган. Ферма чыл бугу ортума-биле 170 инектен 145 тонна сүтү саап тур-ган. Коллектив биче-даа бөз, бо ара-зында күрөөң хей-хөй тонна сар-жалым бугулуң, төрөөң колхозуңга эвөөш өвөс анымак мады немей өстү-рүп бергениң демделдери күрсөңгө.

Чыжа, сөөлү ийи чылды калың-да-даа сүт белеткэр ооналдын алыр күтүскөң: бүрүнү чылмы 1460, а эңир чылмы 1480 центер сүтү бугуңер.

Материалдыг байлактың тургуз-кучлары совет кижилер, малчынар дугайында партия болгаш чааг

улуз кичөөңейи салып турар. Оң чайыңалчак боттангалың Тыва-ның булуз бүрүдүңгө көртүлүп бол-ган. Сүт-бараан фермазында, хой бригадаларында хой күш негеттерин ажалдыры механизастап, чаа тууду-ларын улам калбартып, малчы-ның сүт бүрүтүңгө электржишкы, ра-диокулду, почта харылааның, кул-турга албан черлериниң ажалын өк-көдүп турар.

Миниң түрбөжө, Таңдының «Со-вет Россия» колхозунуң Арты-Узун сүт-бараан фермазында байдал өскө-бөлүп турарын мына малчынар иле-редип, ол талазы-биле чөптүг негел-ден салып турар. Фермазы электр-жидер, радиокулду, телефон хары-

лазын тургузаар дугайында айтыр-гы көрөйиң келген. Мал чеки сөөр-түрү уауктепай, фермада бажылгаан ийи тракторнуң башкычылары Б. Егорин биле Б. Будужен олар сөөртүгө графитин салгыайн турда, оңу кол зоотехник Роза Каменко хө-реке албайн турар.

Эрге-чагырганың чер-чер болгаш дөдү организацинага «онугаалар ху-ну чөккүшүл келген. Сонугаулар дүңгүңө, Улуг Октябрың бөзөн чыл оюнга чедикшиңниң ужураар дөм коллектив чагыс өл-сеткил-диг ажалдап турда, оң ажалдак-чыларының негелдериң хаммагыш-кы организациалар хандырар ужу-руг.

Малчынарың канчаар чурттап, ажалдап турарың колхозтуң зоо-ве-

теринария ажалдакчылары сонур-гал көрөйиң келген. Мал чеки сөөр-түрү уауктепай, фермада бажылгаан ийи тракторнуң башкычылары Б. Егорин биле Б. Будужен олар сөөртүгө графитин салгыайн турда, оңу кол зоотехник Роза Каменко хө-реке албайн турар.

Эрге-чагырганың чер-чер болгаш дөдү организацинага «онугаалар ху-ну чөккүшүл келген. Сонугаулар дүңгүңө, Улуг Октябрың бөзөн чыл оюнга чедикшиңниң ужураар дөм коллектив чагыс өл-сеткил-диг ажалдап турда, оң ажалдак-чыларының негелдериң хаммагыш-кы организациалар хандырар ужу-руг.

Малчынарың канчаар чурттап, ажалдап турарың колхозтуң зоо-ве-

